

et unus existens in gratia potest alteri gratiam conferre.

5. Praeterea, qui dat occasionem damni, damnum dedisse videtur (Cato lib. de Moribus). Ergo qui facit aliquid, quo facto confertur gratia Spiritus sancti, videtur gratiam Spiritus sancti conferre. Sed ministri Ecclesiae sacramenta dispensant, in quibus gratia Spiritus sancti datur. Ergo videtur quod Spiritum sanctum dare possint.

Contra; dans nunquam est inferior eo quod datur. Sed quilibet minister Ecclesiae est inferior Spiritu sancto, et quasi instrumentum ipsius. Ergo nullus talis Spiritum sanctum dare potest.

Praeterea, Spiritus sanctus non datur nisi in gratia gratum faciente. Gratiam autem talem nulla creatura conferre potest. Ergo nec Spiritum sanctum. Probatio mediae. Nullum infinitum potest esse a potentia finita. Gratia autem habet quamdam virtutem infinitam, inquantum scilicet ipsi Deo qui est infinitus, conjungitur. Ergo cum omnis potentia creaturae sit finita, gratia gratum faciens a nulla creatura conferri potest.

Solutio. Respondeo dicendum, quod nulla creatura potest dare Spiritum sanctum, sed solus Deus. Cum enim in processione temporali, ut dictum est (in hac dist., qu. 1, art. 2), duo sint; scilicet respectus aeternus, quo Spiritus sanctus exit a Patre et Filio, et respectus temporalis qui concurrit ex eo quod creatura per donum susceptum novo modo se habet ad ipsum: constat quod neutro modo potest ab aliqua creatura processio temporalis Spiritus sancti intelligi: quod enim a nulla creatura Spiritus sanctus procedat secundum relationem aeternam, nulli dubium est. Similiter etiam nulla creatura gratiam gratum facientem, in qua sola Spiritus sanctus datur, conferre potest. Cujus ratio potest dupliciter assignari. Primo, quia cum omnis operatio creaturae praesupponat potentiam materiae, impossibile est quod aliqua creatura aliquam formam producat in esse, quae non educitur de potentia materiae: et inde est quod anima rationalis a solo Deo creatur. Et quia gratia gratum faciens elevat hominem supra totum esse naturae, inquantum elicit actum et ordinat in finem in quem natura per sua principia attingere non potest; non est perfectio educta de potentia materiae; et ideo a solo Deo confertur. Alia ratio potest esse, quia cum omnis actio sit secundum aliquam similitudinem in per se agentibus, secundum quod videtur quod unumquodque agit sibi simile; oportet, si aliqua perfectio acquisita in aliquo immediate conjungat alicui sicut similitudo ipsius, quod immediate ab ipso producat. Et quia per gratiam elicimur ipsi Deo conjuncti, et non mediante aliqua creatura; ideo oportet quod gratia immediate a Deo in nos procedat. Tertia ratio potest etiam sumi ex virtute ipsius gratiae, ex qua eliciuntur in nobis actus meritorii, qui ducunt in infinitum bonum, sicut obiecto tangit; et ex eo quod in omnibus agentibus ordinatis per modum agentis et instrumenti, ultima perfectio attribuitur primo agenti; sicut forma substantialis non est per calorem ignis, qui est quasi instrumentum, sed per virtutem caelestem.

Ad primum ergo dicendum, quod ministri Ecclesiae non remittunt peccata auctoritate, vel per modum efficientis; sed solus Deus, qui dicit Isa. 43, 25: *Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter*

me. Remittunt autem per modum ministerii; et ideo etiam possunt dici ministri collationis Spiritus sancti, sed non datores, quia hoc importat auctoritatem.

Ad secundum dicendum, quod lumen spirituale est nobilissimum et potentius quam lumen corporale, et ex sua dignitate habet quod a nullo creato potest produci, sicut et anima rationalis, ut dictum est, in corp. hujus art.

Ad tertium dicendum, quod ille qui dat occasionem damni, videtur damnum fecisse interpretative, sed non proprie; et tamen qui dat occasionem damni, facit aliquid proportionatum et sufficiens ad hoc quod damnum sequatur. Sed nulla operatio ministri in se considerata, prout exit a ministro, est proportionata et sufficiens ut sequatur Spiritus sancti donatio: sed solum hoc habet ex divina institutione et dignatione; et ideo tota causalitas in Deum refertur.

Expositio textus.

Non divisim a Patre in Filium, et a Filio in creaturam. Videtur sibi contradicere: quia supra dixit distinctio 13, duas esse processiones. — Et dicendum, quod non sunt simpliciter duae, ut dictum est, art. antec., sed una alteram includit; et hoc in verbis istis datur intelligi, et etiam alid, scilicet quod Pater immediate spirat Spiritum sanctum sicut Filius, non solum quantum ad virtutem, sed etiam quantum ad suppositum; sicut duo homines aliqui simul operantes.

Ut cum etiam de se procedere ostenderet. Videtur quod hoc non sit necessarium: quia Spiritus sanctus etiam a seipso temporaliter datur et procedit. Non tamen ex hoc ostenditur quod a seipso sit. — Dicendum, quod cum dicitur Spiritus sanctus a se dari, totum hoc refertur ad donum in quo Spiritus sanctus datur, et non ad ipsam personam procedentem, quia Spiritus sanctus non est a seipso sicut a principio originante. Sed cum per flatum corporalem Spiritus sanctus significaretur, ostendebatur quod etiam ipsa persona Spiritus sancti a Filio procedebat.

Et ipse est virtus quae de illo exibat. Videtur falsum dicere: quia virtus appropriatur Filio, ut habetur infra, dist. 31, qu. 2, art. 1, et 1 Corinth. 4, 24. *Christum Dei virtutem, et Dei sapientiam.* — Et dicendum, quod virtus potest et Patri et Filio et Spiritui sancto appropriari, secundum diversas rationes. Patri quidem, inquantum virtus ad perfectionem potestatis pertinet, quae Patri appropriatur; Filio vero, inquantum est media inter essentiali et operationem, ita quod res per suam virtutem operatur, sicut Pater per Filium. Inquantum autem facit opus hominum, et operantem, sic appropriatur Spiritui sancto, cui appropriatur bonitas, vel quantum ad effectum virtutis, qui est aliquod beneficium praestitum ex liberalitate divina, cuius collationis (1) ratio est amor.

DISTINCTIO XV.

Utrum Spiritus sanctus datur a seipso.

Hic considerandum est, cum Spiritus sanctus datur hominibus a Patre et Filio, quod est ipsum temporaliter procedere ab utroque vel mitti, utrum etiam a seipso datur: si datur a se, et procedit vel mittitur a se. Ad quod dicimus, quia Spiritus sanctus et Deus est, et donum sive datum, et ideo dat et datur. Dat quidem inquantum Deus, et datur inquantum donum. Cum autem donatio sive datio Spiritus sancti sit operatio Dei, et communis sit et indivisa operatio ipsius personarum; datur itaque Spiritus sanctus non tantum a Patre et Filio, sed etiam a seipso. Unde Augustinus (in 13 lib. de Trinit., cap. 19) ait: quod seipsum dat: «Sicut, inquit, corpus carnis nihil est aliud quam caro, sic donum Spiritus sancti nihil est aliud quam Spiritus sanctus. Intantum ergo donum Dei est, inquantum datur eis quibus datur. Apud se autem Deus est, etsi nemini datur, quia Deus erat Patri et Filio coaequus teras antequam cuquam daretur. Nec quia illi dant et ipse datur, ideo minor est illis. Ita enim datur sicut Dei donum, ut etiam seipsum det sicut Deus. Non enim dici potest non esse suae potestatis, de quo dictum est Joan. 5, 8, Spiritus ubi vult spirat. » Ecce aperte dicit, quod Spiritus sanctus seipsum dat. Si enim Spiritus sanctus seipsum dare non potest, et cum Pater dare potest et Filius; potest utique aliquid Pater et Filius, quod non potest Spiritus sanctus. Item si Pater et Filius dant Spiritum sanctum, nec ipse dat; aliquid ergo Pater operatur et Filius, quod non operatur Spiritus sanctus. Dat ergo Spiritus sanctus seipsum. Si autem seipsum dat, tunc et a seipso procedit et mittitur: quod utique verum est. Nam processio temporalis Spiritus sancti vel missio, ipsius est donatio (1), et ipsa Dei operatio. Procedit ergo Spiritus sanctus temporaliter a se et mittitur a se, quia datur a se.

Non est mirum, si Spiritus sanctus datur mitti vel procedere a se, cum etiam Filius datur mitti a se.

Ne autem miretur quod Spiritus sanctus dicitur mitti vel procedere a se, nam et de Filio Dei dicit Augustinus (in 2 lib. de Trinit., cap. 5), quod non tantum a Patre missus est, sed etiam a seipso et a Spiritu sancto: quarens quomodo Filius vel Spiritus sanctus sit missus, cum uterque sit ubique tamquam Deus. Nam uterque (inquit Augustinus) legitur missus. De Spiritu sancto enim legitur (Joan. 14, 26): «Quem mittet Pater in nomine meo. » Et iterum (ibid. 16, 7): «Si abiero, mittam eum ad vos. » Et Filius de se dicit (ibid. 28): «Exiit a Patre, et venit in mundum. » Et Apostolus dicit (Galat. 4, 4): «Missus Deus Filius suum. » In Propheta autem dictum est ex persona Dei (Hierem. 25, 26): «Caelum, et terram ego impleo. » Itaque ubique Deus est, ubique ergo est Filius, ubique est etiam Spiritus sanctus. Illuc ergo missus est Filius et Spiritus sanctus ubi erant.

Quomodo intelligenda sit missio utriusque.

Quocirca quaerendum est, quomodo intelligatur missio Filii vel Spiritus sancti. Pater enim solus (inquit Augustinus in eodem) nusquam legitur missus, sed Filius et Spiritus sanctus. Et de Filio primum videamus quomodo missum eum Apostolus dicit (Galat. 4, 4): Missus Deus Filius suum factum ex muliere; ubi satis ostendit eo ipso missum Filium, quod factum ex muliere. Proinde mitti a Patre sine Spiritu sancto non potest: quia Pater intelligitur misisse eum, cum fecit ex femina, quod utique non fecit sine Spiritu sancto. Ecce hic dicitur Filius missum a Patre et Spiritu sancto.

Quod a Spiritu sancto Filius sit missus, auctoritatis confirmatur.

Et quod a Spiritu sancto Filius sit missus, ut ait Augustinus (in eodem lib., cap. 58), auctoritatis confirmatur. Ipse Christus dicit per Jesum (cap. 48, 16): «Veni misit me Dominus, et Spiritus ejus. » De hoc Ambrosius (in lib. 5 de Spiritu sancto cap. 1) ita ait: «Quis est qui dicit: Misit me Dominus et Spiritus ejus, nisi qui venit a Patre, ut salvos faceret peccatores, id est Christus (2)? Ergo et Pater

«Filius misit et Spiritus. » Item (in eodem, cap. 2): «Datus est a Patre, ut Isaias (cap. 9, 6) dicit: Puer natus est nobis, et Filius datus est nobis. Datus est (aude dicere) et a Spiritu; quia et a Spiritu missus est; dicit enim Filius Dei (Luc. 4, 18): Spiritus Domini super me, propter quod unxit me; evangelizare pauperibus misit me, praedicare captivis remissionem et caecis visum. Quod cum delibro Isaias legitur, ait in Evangelio (ibid. 21): Hodie completus est haec scriptura in auribus vestris; ut de se dictum significet. Deur autem et missus ad praediciendum. Nam secundum Divinitatem non super Christum est Spiritus, sed in Christo. » Ecce ex his verbis ostendit Ambrosius, Filium esse missum et datum nobis, non tantum a Patre, sed etiam a Spiritu sancto.

Quod Filius sit datus etiam a seipso.

Deinde ostendit esse datum etiam a seipso, ita dicens (in eodem lib., cap. 20): «Cum enim non definitum fuerit per Prophetam, a quo datus sit Filius, ostenditur datus gratia Trinitatis, ut etiam Filius ipse se dedit. » Ecce hic dicit, quod Filius se dedit, quia Trinitas cum dedit. Si autem Filius a se datus est, a se ergo missus est, et a se processit. Et hoc utique verum est, et concedi oportet, cum ejus missio sit divina operatio.

Quod Filius sit missus a se.

Quod autem a se mittatur, Augustinus astruit (in lib. 2 de Trinit., cap. 3) dicens: «Forte aliquis cogit ut dicamus etiam a seipso missum esse Filium, quia Mariae conceptus et partus, operatio Trinitatis est. Sed inquit aliquis: Quomodo Pater eum misit, si ipse se misit? Cui respondeo, quarens ut dicat: Quomodo cum Pater sanctificavit si ipse se sanctificavit? Utrumque enim Dominus ait Jo. 10, 56: Quem Pater, inquit, sanctificavit et misit in hunc mundum. Et alibi (Joan. 17, 19): Ego pro eis sanctifico meipsum. Item quaerit: Quomodo Pater eum tradidit, si ipse se tradidit? Utrumque enim legitur. Credo, quod respondetis si probe sapit: Quia una voluntas est Patris et Filii, et inseparabilis operatio. Sic ergo intelligat illam incarnationem, et ex Virgine nativatem, in qua Filius intelligitur missus una eademque operatione Patris et Filii inseparabiliter esse factam non inde separato Spiritu sancto. Ergo a Patre et Filio missus est idem Filius, quia Pater et a Verbo ejus factum est ut mitteretur; id est, incarnatus, hominibus appareret. Non enim missus est mutando locum, quia in mundo erat. Quapropter Pater invisibilis, una cum Filio secum invisibili, eundem Filium visibilem faciendo, misisse eum dicitur est. Qui si ita visibilis fieret, ut cum Patre invisibilis esse desideret; id est, si substantia invisibilis Verbi in creaturam visibilem mutata et transiens verteteret, ita missus a Patre intelligeretur Filius, ut tantum missus, non etiam cum Patre mittens inveniretur. Cum vero sic accepta est forma servi ut maneret incommutabilis forma Dei, manifestum est quod a Patre et Filio non a parentibus, factum sit quod apparet in Filio; id est, ab invisibili Patre cum invisibili Filio, idem ipse Filius visibilis mittitur.»

Summatim colligit quae ex praedictis assumuntur.

Ex supradictis aperte monstratur, quod Filius missus est a Patre et a Spiritu sancto et a seipso; et quae sit ipsa missio, scilicet incarnatio, id est quod factus est homo, per quod visibilis apparuit: quod est opus commune Patris et Filii et Spiritus sancti.

Quaestio, cur dicit: A seipso non venit.

Sed adhuc opponitur: si Filius a seipso missus est, cur ergo ait (Joan. 8, 42): «A seipso non venit.» Ad hoc Augustinus respondet (in 2 lib. de Trinit., cap. 5), dicens hoc dictum esse secundum formam servi, secundum quam non fecit ut mitteretur, id est non est operatus incarnationem, sed secundum formam Dei.

Utrum semel tantum missus sit Filius, an saepe.

Hic quaeritur, utrum semel tantum missus sit Filius, an

(1) Al. additit Dei.

(2) Al. Jesus Christus.

(1) Al. collectionis.

saepe mittitur. Si enim missio Filii, ipsius tantum incarnationis est, cum semel tantum incarnatus sit, et semel tantum videtur missus; at si saepe mittitur, est alia eius missio quam incarnationis. Sed quae est illa? Numquid aeterna genitura missio eius dicenda est, an etiam alia missio quaerenda est?

Quod quibus modis dicitur Filius mitti.

Ad quod dicimus, quod duobus modis dicitur Filius mitti praeter illum aeternam genituram quae ineffabilis est, secundum quam etiam missus posset dici, ut videtur quibusdam; sed melius et verius secundum eam dicitur genitus. Praeter eam ergo duobus modis dicitur mitti, scilicet vel cum visibiliter mundo apparuit carne indutus; vel cum se in animas suas transfert ut ab eis percipiatur ac cognoscatur. Hos duos missionis modos Augustinus aperte distinguit (in 4 lib. de Trinitate, cap. 20): « Non eo ipso quod de Patre natus est, missus dicitur Filius; sed vel eo quod apparuit huius mundo, Verbum caro factum: unde dicit (Joan. 16, 28): « A Patre exivi et veni in mundum, vel eo quod ex tempore ejusquam mente percipitur, sicut dictum est de sapientia (Sap. 9, 10): Emitte illam de caelis sanctis tuis, et a sede magnificentissimae tuae ut mecum sit, et mecum laboret, id est, doceat me laborare. Et tunc unicuique mittitur cum a quocumque cognoscatur, alioque percipitur quantum cognoscit et percipi potest pro capite vel proficiens in Deum, vel perfectae in Deo animae rationalis. »

Quod secundum alterum semel, et secundum alterum, sit saepe missus; et secundum alterum, ut sit homo; et secundum alterum, ut sit cum homine.

Ecce distincti sunt duo modi missionis Filii: et secundum alterum semel tantum missus est Dei Filius; secundum alterum saepe missus est, et mittitur quotidie. Nam secundum alterum missus est ut sit homo, quod semel tantum factum est; secundum alterum vero mittitur ut sit cum homine quo modo quotidie mittitur ad sanctos, et missus est etiam ante incarnationem ad omnes sanctos qui ante fuerunt, et etiam ad Angelos. Unde Augustinus de Filio, id est de Sapientia Patris loquens (in 4 lib. de Trinitate, cap. 20), ait: « Alter mittitur Sapientia, ut sit cum homine; aliter missa est, ut sit homo. In animas enim sanctas se transfert, et antequam Dei et Prophetas constituit, sicut etiam implet sanctos Angelos. Sed cum venit plenitudo temporis, missa est non ut implet Angelos, nec ut esset Angelus, nec ut esset cum hominibus vel in hominibus tantum, ut antea in patribus erat et in Prophetis; sed ut ipsum Verbum fieret caro, id est homo. »

Quod secundum alterum modum dicitur missus in mundum, secundum alterum non.

Praeterea notandum est, quod cum his duobus modis mit-

Divisio primae partis textus.

Ostenso quia Spiritus sanctus procedit temporaliter et datur a Patre et Filio, hic inquirunt, utrum etiam a seipso detur vel mittatur; et dividitur in partes duas: in prima ostendit quod Spiritus sanctus datur et mittitur a seipso; in secunda inducit similitudinem de missione Filii, ibi: *Ne autem mireris quod Spiritus sanctus dicitur mitti vel procedere a se.* Ostendit autem in prima partes duas. Primo quod Spiritus sanctus a se detur, scilicet per Augustini auctoritatem et per duas rationes: quarum una talis est. Quidquid potest Pater et Filius, potest et Spiritus sanctus. Sed Pater et Filius possunt dare Spiritum sanctum. Ergo etc. Alia est: quidquid operatur Pater et Filius, operatur Spiritus sanctus, et sic ut prius. Et rationes istae habent efficaciam propter effectum connotatum in missione et datione Spiritus sancti ex parte creaturae. Operatio enim et potentia respectu creaturae, est communis omnibus tribus personis.

Ne autem mireris quod Spiritus sanctus dicitur mitti vel procedere a se. Hic inducit missionem Filii ad notificandum missionem Spiritus sancti, et

tatur Filius; secundum alterum dicitur missus in mundum, secundum alterum vero non. Eo enim modo missus in mundum dicitur quo visibilis mundo apparuit. Unde Augustinus (in eodem lib., cap. 20) ait: « Cum ex tempore ejusquam mente percipitur, mitti quidem dicitur, sed non in hunc mundum. Non enim sensibiliter apparuit, id est corporeis sensibus praesens est. Nam et nos, secundum quod mente aliquid aeternum capimus, non in hoc mundo sumus; et omnium iustorum spiritus, etiam in carne viventium, in quantum divina sapientia, non sicut in hoc mundo. » Ex praefatis liquet quod praeter ineffabilem genituram duobus modis mittitur Filius, scilicet cum visibiliter apparuit vel invisibiliter percipitur mente.

Cur Pater non dicitur missus, cum ab aliquo cognoscitur sicut Filius.

Hic quaeritur, cur Pater non dicitur missus, cum ex tempore a quocumque cognoscitur sicut Filius. Ad quod dicimus: quia in eo est principii auctoritas, quae non habet de quo sit, a quo Filius est et Spiritus sanctus: a Pater enim est (ut ait Augustinus in eodem lib., cap. 11) principium Divinitatis totius, vel, si melius dicitur, deitatis: quia principium est Filius et Spiritus sancti. Nam (ut ait Augustinus in eodem): « Si voluisset etiam Deus Pater, per subjectam creaturam visibiliter apparere, absurdissime faceret non aut a Filio, quem genuit, aut a Spiritu sancto, qui de illo procedit, missus diceretur. Congruenter autem illi qui dicitur missus qui in carne apparuit; missus autem ille qui in ea non apparuit. »

Patet autem quidam Filium et Spiritum sanctum mirorem Patre, quia missi dicuntur.

Ideoque patenter quidam haeretici, cum Pater non sit missus, sed Filius et Spiritus sanctus, Patrem esse majorem, ac Filium minorem esse et Spiritum sanctum; alioque Patrem quasi majorem missis utrumque quasi minorem. Quod Augustinus improbat (in 4 lib. de Trinitate, cap. 21) illis contradicens: « Non est idcirco arbitrarium est, minorem esse Filium, quod missus est a Patre; nec ideo minorem Spiritum sanctum, quia et Pater cum mittit et Filius. Sive enim pro ter visibiliter creaturam, sive propter principii commendationem, non propter inaequalitatem vel imparitatem vel dissimilitudinem substantiarum, in Scripturis haec posita intelliguntur. Non ergo ideo Pater dicitur missus Filium vel Spiritum sanctum, quod ille esset major et illi minores: sed maxime propter auctoritatem principii commendandam, et quia in visibili creatura non sicut ille apparuit. » Ecce ostensum est quae sit missio Filii; et quibus modis mittatur.

dividitur in partes duas: in prima determinat de Filii missione in communi; in secunda quantum ad speciales modos, ibi: *Ille quaeritur, utrum semel tantum missus sit Filius, an saepe mittatur.* Prima in duas: in prima movet quaestionem de missione Filii duplicem, qualiter scilicet intelligatur et a quo mittatur; in secunda solvit, ibi: *Quod circa quaerendum est, quomodo intelligatur missio Filii vel Spiritus sancti.* Et haec dividitur in duas: in prima solvit quantum ad missionis modum; in secunda quantum ad missionis principium, ibi: *Et quod a Spiritu sancto Filius sit missus, auctoritatis confirmatur.* Et haec dividitur in duas: in prima ostendit quod non solum Filius missus est a Patre, sed etiam a Spiritu sancto; in secunda ostendit quod etiam a seipso, ibi: *Deinde ostendit esse datum etiam a seipso.* Et haec in duas: in prima ostendit Filium esse datum a seipso; in secunda ostendit Filium esse missum a seipso, ibi: *Quod autem a seipso mittatur, Augustinus astruit.* Et circa hoc tria facit: in prima ostendit veritatem; in secunda concludit intentionem suam, ibi: *Ex supradictis aperte monstratur quod Filius missus est a Patre et Spiritu sancto, et a se-*

ipso; in tertia excludit objectionem, ibi: *Sed ad hoc opponitur. Si Filius a seipso missus est, cur ergo ait: A seipso non veni?*

QUAESTIO I.

Ad intellectum hujus partis de tribus quaeritur: Primo de missione secundum se. Secundo de ipsa ex parte missi. Tertio de eadem ex parte mittentis.

Circa primum duo quaeruntur: 1.º utrum missio aut datio conveniat divinis personis; 2.º quid significet, utrum essentiam, vel notionem.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum missio conveniat divinis personis.

(1.º p., quaest. 45, art. 1.)

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quod missio non conveniat divinis personis. Missio enim videtur dicere quandam loci mutationem, secundum quod dicimus nuntium mitti ad aliquem locum. Sed divinis personis, quae ubique sunt, non convenit aliqua loci mutatio. Ergo nec missio.

2. Praeterea, sicut illud Ezech. 16, 85: *Convertens restitutum eos conversione Sodomorum cum filiabus suis, et conversione Samariae et filiarum ejus; dicit Hieronymus: Quod conjunctum est et in uno corpore copulatum, mitti non potest.* Sed una persona conjuncta est alii majori unione quam aliqua copulatio corporalis. Ergo una persona non potest mitti ab alia.

3. Item, nihil pertinens ad inferioritatem potest dici de una persona respectu alterius, cum non sint gradus in Trinitate; unde dicit Damascenus (lib. 3 Fid. ortod., cap. 14), quod Christus non est obediens Patri nisi secundum quod homo. Missio autem et datio videtur importare quandam inferioritatem in misso et dato. Ergo neutrum convenit divinae personae.

4. Item, constat quod divina persona est in infinitum dignior quae aliquis Angelus. Sed Angeli superiores qui sunt assistentes, secundum Dionysium (15 cael. Hierar.) non mittuntur ad nos propter suam dignitatem. Ergo multo minus divinae personae mittuntur.

In contrarium autem sunt plerimae auctoritates canonis et sanctorum, ut in littera.

Solutio. Respondeo dicendum, quod missio vel datio ratione suae significationis dicitur exitum aliquis ut missi ab aliquo sicut a mittente, et ad aliquem terminum. Iste autem exitus in creaturis est secundum distantiam corporalem missi a mittente, et in comparatione ad terminum ponit in misso esse ubi non fuit prius. Quia autem omnis imperfectio amovenda est ab his quae in divinam praedicationem veniunt, ideo missio in divinis intelligitur non secundum exitum localem distantiae, nec secundum aliquam novitatem adventientem ipsi misso, ut sit ubi prius non fuerat; sed secundum exitum originis ab aliquo ut a principio, et secundum novitatem adventientem ei ad quem fit missio, ut novo modo persona missa in eo esse dicatur. Ex quo patet quod missio de ratione sui differt a processione et datione. Processio enim, in quantum processio, dicit realem distinctionem et respectum ad principium a quo procedit, et non ad aliquem

terminum. Datio autem non importat distinctionem dati a principio a quo datur, quia idem potest dare seipsum; sed tantum ab eo cui datur, ut supra dictum est, dist. 14, qu. 2, art. 1. Sed missio ponit distinctionem in misso et ad principium et ad terminum. Et ideo cum dicitur Spiritus sanctus mitti, includitur in significatione missionis uterque respectus, scilicet temporalis et aeternus; aeternus prout a Patre et Filio procedit; et temporalis prout significatur in habitudine ad creaturam, quae novo modo ad ipsum se habet.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis Spiritus sanctus, qui ubique est, non possit esse ubi non fuerat, loci mutatione circa ipsum intellecta; tamen potest esse aliquo modo quo prius non fuerat, mutatione facta circa illud in quo esse dicitur; et in hoc salvatur ratio missionis.

Ad secundum dicendum, quod Glossa Hieronymi (ubi supra) intelligitur de missione creaturae quae fit per loci mutationem, quae non potest esse nisi ejus quod localiter separatur. Ad divinam autem missionem sufficit distinctio personarum in essentiae unitate.

Ad tertium dicendum, quod obedientia est proprie respectu praeccepti, quod proprie ad dominum pertinet. Unde patet quod obedientia gradum importat dignitatis. Unde non potest dici de persona Filii vel Spiritus sancti secundum divinitatem. Mitti autem non ponit gradum dignitatis, sed auctoritatem principii in uno, respectu alterius qui ab illo exit: et iste ordo est in divinis personis.

Ad quartum dicendum, quod non secundum eandem rationem missio dicitur de Angelo et de divina persona. Angelus enim missus localiter movetur, cum sit ubi prius non fuerat: quia cum sunt in caelo, non sunt in terra. Unde missio talis aliquam indignitatem vel inferioritatem gradum ponit circa missum. Non autem missio divinae personae a qua omnino loci mutatio excluditur. Et praeterea effectus ille ad quem est missio personae divinae etiam immediate est ab ipsa persona, scilicet gratia gratum faciens, ut dictum est, dist. 14, qu. 2, art. 2. Effectus autem superiorum Angelorum efficitur in nos mediantibus inferioribus Angelis, secundum Dionysium (de caelest. Hierar., cap. 15), et ideo non dicuntur ipsi superiores Angeli ad nos mitti, sed inferiores, qui circa nos immediate operantur; sicut etiam nec missio divinae personae est secundum illas perfectiones quae creatura a Deo recipit, agente aliqua media creatura.

ARTICULUS II.

Utrum missio significet notionem.

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quod missio significet notionem. Dicit enim Beda in quadam homil. (prim. dominicae post Ascensum, in princ.), quod missio Spiritus sancti est ejus processio. Sed processio est notionalis. Ergo et missio.

2. Praeterea, quidquid importat originem in divinis, est notionalis: quia essentia divina non originatur, nec aliquam personam originat. Missio autem, ut dictum est, in art. antec., importat exitum originis ab alio sicut a principio. Ergo est notionalis.

3. Contra, secundum Dionysium (de divin. Nom., cap. 2), omne nomen connotans effectum

aliquem in creatura, dictum de Deo pertinet ad communitatem essentiae. Sed missio importat effectum aliquem in creatura, ut dictum est. Ergo significat essentiam.

4. Praeterea, nulla notio communis est Filio et Spiritui sancto. Sed missio communis est utriusque: uterque enim legitur missus, ut in littera dicitur. Ergo missio non dicit aliquam notionem.

Solutio. Respondeo dicendum, quod quaedam nomina sunt in divinis quae significant tantum personam, ut *Pater* et *Filius*; quaedam quae tantum significant essentiam, sicut hoc nomen *essentia*; quaedam quae significant utrumque, sicut dictum est, dist. 7, qu. 1, art. 1, de potentia generandi et spirandi. Et ita dico, quod missio est et essentiale et notionale, secundum aliud et aliud. Secundum enim respectum quem importat missio ad suum principium, est notionale; secundum autem respectum quem importat ad effectum in creatura, est essentiale.

Sed circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt, quod principaliter significat notionem, et ex consequenti essentiam secundum effectum connotatum. Alii dicunt e converso; et hoc mihi videtur verius esse, considerata virtute vocabuli. Missio enim secundum rationem sui nominis non dicit exitum ab aliquo sicut a principio a quo missio esse habet; sed solum in ordine ad effectum missionis ponitur auctoritas alicujus ad missum. Servus enim qui mittitur a domino, non exit ab ipso secundum suum esse, sed sicut a principio movente ipsum per imperium ad hunc actum. Sed quia in divinis personis non potest esse auctoritas respectu missi, nisi secundum originem essendi, ideo ex consequenti importatur relatio originis in missione, secundum quam est notionale; et principaliter importatur ordo ad effectum missionis secundum quem est essentiale. Sed in processione temporali est e converso: quia processio secundum notionem suam, prout sumitur in divinis, dicit exitum a principio originante, et non dicit ordinem ad effectum nisi ex consequenti; scilicet quantum ad modum processionis, qui est temporalis, ut dictum est, art. antec. Et ideo processio temporalis videtur esse principaliter notionale, et ex consequenti significare essentiam ratione connotati effectus. Dico autem, quod hic accedit plus ad essentiam quam missio, ut patet ex dictis (ibid.).

Et per hoc patet solutio ad tria prima argumenta. Ad quartum dicendum, quod notio potest significari in divinis dupliciter: aut proprie, sicut paternitas vel innascibilitas; aut communiter, sicut esse ab alio vel a quo est alius; et hoc modo significatur notio in missione; et ideo communis est duabus personis ab alio existentibus.

QUAESTIO II.

Utrum missio conveniat omnibus personis.
(De Pot., qu. 2, art. 3.)

1. Deinde quaeritur cui convenit mitti. Et videtur quod toti Trinitati. Sicut enim dicit Damascenus (lib. 1 Fid. orth., cap. 2), in divinis omnia unum sunt, prout ingenerationem, generationem et processionem. Sed missio nullum horum est. Ergo videtur quod toti Trinitati convenit.

2. Praeterea, missio divinae personae intelligi-

tur secundum hoc quod ipsa persona per missionem manifestatur. Unde dicit Augustinus (4 de Trinit., cap. 20), quod mitti est cognosci quod ab alio sit. Sed effectus in creatura qui fit per missionem, manifestat totam Trinitatem sicut causatum suam causam. Ergo videtur quod tota Trinitas mittatur.

3. Praeterea, sicut dona appropriata Filio et Spiritui sancto sunt communicabilia creaturae, scilicet sapientia et bonitas, ita et dona appropriata Patri, scilicet potentia. Sed ratione illorum donorum appropriatorum eis dicuntur Spiritus sanctus et Filius mitti. Ergo eadem ratione et Pater.

4. Item, ubicumque est Filius vel Spiritus sanctus, est et Pater. Sed Spiritus sanctus vel Filius dicuntur mitti, quia novo modo existunt in aliqua creatura. Ergo videtur quod simul cum eis Pater mittatur, et ita toti Trinitati convenit mitti.

5. Sed contra, videtur quod solus Filius mittatur. Sicut enim dicit Augustinus (4 de Trinit., cap. 20), mitti est cognosci quod ab alio sit. Sed cognitio appropriatur Filio, qui est verbum et sapientia Patris. Ergo solus Filius videtur mitti.

6. Item, videtur quod solus Spiritus sanctus. Omnia enim dona spiritualia pertinent ad manifestationem Spiritus, ut habetur 1 Corinth. 12, 7: *Unicuique datur manifestatio Spiritus ad utilitatem*. Sed per missionem manifestatur persona divina. Ergo videtur quod solus Spiritus mittatur in omnibus donis.

Solutio. Respondeo dicendum, quod, sicut dictum est, in hac dist., qu. 1, art. 1, in omni missione oportet quod ponatur aliqua auctoritas alicujus ad ipsum missum. In divinis autem personis non est auctoritas nisi secundum originem; et ideo nulli personae divinae convenit mitti nisi ei quae est ab alio, respectu cuius potest in alio designari auctoritas; et ideo Spiritus sanctus et Filius dicuntur mitti, et non Pater vel Trinitas ipsa.

Ad primum ergo dicendum, quod in missione includitur intellectus processionis et generationis implicite quantum ad id quod commune est eis, scilicet esse ab alio; quamvis non quantum ad propriam rationem generationis vel processionis.

Ad secundum dicendum, quod in missione non tantum est effectus doni creaturae collati, sed etiam, ut dictum est, in corp. art., ponitur auctoritas alicujus principii respectu ipsius missi. Unde in missione personae cognoscitur persona ab alia esse, secundum Augustinum (ubi supra). Et quia hoc non convenit toti Trinitati nec ipsi Patri, ideo non potest dici Pater vel Trinitas mitti. Et praeterea effectus ille magis appropriatur uni personae quam alii, secundum quem una persona dicitur mitti et non alia.

Ad tertium dicendum, quod potentia, quae appropriatur Patri, non habet rationem ut pertineat ad reditum in finem; sed magis pertinet ad exitum a principio, dicit enim potentia rationem principii: et ideo non pertinet ad missionem, quae fit ad revocandum rationalem creaturam in Deum.

Et praeterea Pater, in quo est prima auctoritas, non potest designari mitti, quia respectu eius nulla habetur auctoritas.

Ad quartum dicendum, quod cum Pater sit in Filio, et Filius in Patre, et uterque in Spiritu sancto, quando Filius mittitur, simul et venit Pa-

ter et Spiritus sanctus; sive intelligatur de adventu Filii in carnem, cum ipse dicat, Joan. 8, 16: *Et non sum solus, sed ego, et qui misit me Pater*; sive intelligatur de adventu in mentem, cum ipse dicat, Joan. 14, 25: *Ad eum venimus, et mansionem apud eum faciemus*. Et ideo adventus vel inhabitatio convenit toti Trinitati: quae non dicuntur nisi ratione effectus conjungentis ipsi Trinitati, quamvis ille effectus ratione appropriationis possit ducere magis in unam personam quam in aliam. Sed missio super hoc addit auctoritatem alicujus respectu personae quae mitti dicitur; et ideo non potest convenire nisi personae quae est ab alio principio.

Ad quintum dicendum, quod quamvis cognitio appropriatur Filio, tamen donum illud ex quo sumitur experimentalis cognitio, quae necessaria est ad missionem, non necessario appropriatur Filio, sed quandoque Spiritui sancto, sicut amor.

Ad sextum dicendum, quod in dono duo est considerare: scilicet rationem doni, et sic manifestat omne donum Spiritum sanctum, in quantum habet rationem primi doni, secundum quod est amor; aut secundum speciem doni, et sic aliquid donum manifestat ipsum Filium, sicut sapientia vel scientia.

QUAESTIO III.

Deinde quaeritur de missione per comparationem ad mittentem, et circa hoc duo quaeruntur: 1.º utrum alicui personae conveniat quod mittat se, vel procedat a se, vel det; 2.º utrum Filius mittatur a Spiritu sancto.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum aliqua persona mittat se vel det.

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quod nulla persona det se, vel mittat se. Dans enim semper videtur habere auctoritatem respectu dati. Sed nulla persona habet auctoritatem respectu sui ipsius. Ergo videtur quod nulla persona det se.

2. Item supra, dist. 44, dixit Magister, quod homines non possunt dare Spiritum sanctum, quia ab eis non procedit. Sed nulla persona procedit a seipsa; alias esset principium sui ipsius. Ergo nulla persona seipsam dare potest.

3. Item, sicut dictum est, in hac dist., qu. 1, art. 2, missio ponit exitum ipsius missi a mittente. Sed nulli personae convenit mittere se.

4. Item, sicut dictum est (ubi sup.), processio principaliter importat respectum personae ad principium a quo distinguitur. Sed nulla persona divina distinguitur a seipsa. Ergo nec a se procedit.

5. Praeterea, haec praepositio a importat habitudinem principii. Sed nulla res est principium sui ipsius. Ergo etsi conceditur quod aliqua persona mittit se, non debet concedi quod mittatur a se.

Contra, Augustinus (4 de Trinit., cap. 20): *Sicut generari est Filium esse a Patre, ita Filium cognosci esse a Patre, est Filium mitti*. Sed ista cognitio potest causari a Filio. Ergo et missio Filii potest esse a Filio.

Item, hoc videtur ex his quae in littera dicuntur.

Solutio. Respondeo dicendum, quod secundum differentiam donationis, missionis et processionis

superius assignatam in hac dist., quaest. 1, art. 1, diversimode oportet in hac quaestione loqui. Si enim accipiamus donationem sive dationem, de ratione dationis non videtur plus esse nisi quod datum libere a dante habeatur. Hoc autem potest esse dupliciter: aut sicut aliquis libere seipsum habet, vel aliquid quod in ipso est; aut sicut libere aliquis habet suam possessionem, vel id respectu cuius dominium habet, secundum quod habere nullis modis dicitur. Unde de ratione donationis non est quod ponatur aliqua auctoritas respectu ipsius dati (potest enim aliquis et seipsum ex amore dare alicui in amicum), nisi specificetur datio secundum specialem modum habendi, qui est secundum dominium. Talis autem donatio nulla est respectu divinorum. Et ideo donatio non exigit aliquam rationem principii respectu ipsius dati. Unde dari, potest convenire et essentiae divinae, prout dicimus quod Pater dat essentiam suam Filio; et potest convenire Patri, ut dicatur Pater seipsum dare; et similiter Filio, et Spiritui sancto. Nec notabitur aliqua distinctio dantis ad datum, nisi forte secundum rationem, sicut intelligentis ad intellectum. Et sic concedimus simpliciter quod persona dat se, et datur a se.

Sed circa missionem est major difficultas, quam attestatur opinionum diversitas. Quidam enim dicunt, quod omnes tales sunt falsae: *Spiritus sanctus mittit se vel Filius mittit se*. Et dicunt, rationes Magistri non valere; quia cum missio includat in se notionem, non oportet quod in potentia vel operatione missionis tres personae conveniant, sicut nec in generatione vel potentia generandi. Et dicunt etiam non esse simile de missione in carnem, secundum quam Filius seipsum mittere dicitur; quia in illa missione natura creata assumitur in unitatem divinae personae; quod non contingit in aliis missionibus. Et si in auctoritate aliqua invenitur quod Spiritus sanctus mittat se, glossandum est: id est, a Spiritu sancto est effectus, in quo ab alio cognoscitur esse. Sed quia sancti communiter talibus locutionibus utuntur et praecipue Augustinus et Magister hoc concedunt; ideo alii dixerunt, quod missio aliquando proprie sumitur, aliquando improprie. Quando missio sumitur proprie, importat distinctionem missi ab eo a quo fit missio; et ideo hoc modo non potest dici quod Spiritus sanctus mittat se. Communiter autem sumitur et improprie missio pro influentia vel datione; et sic dicunt Spiritum sanctum mittere se quia dat se vel quia inspirat se. Et haec opinio est Praepositivi et Altiisiodorensis (1) (lib. 1 summae, cap. 7). Et quia haec opinio parum videtur recedere a prima; ideo dixerunt alii, quod proprie dicitur Spiritus sanctus mittere. Et huic consentiendum videtur, si virtus nominis attendatur. Missio enim, ut dictum est, in hac dist., qu. 1, art. 1, importat duo; scilicet missum esse ab alio, ratione auctoritatis quam importat; et iterum effectum, secundum quem novo modo in aliqua creatura Spiritus sanctus dicitur. Unde sensus est: *Spiritus sanctus mittitur*; id est, est ab aliquo, et fit novo modo in aliquo, nulla tamen mutatione facta circa ipsum, ut prius dictum est (loc. cit.).

(1) Nicolai per Altiisiodorensis Guillelmum Altiisiodorensis Episcopum intelligit, qui, teste Be-lormino, floruit an. 1240. De Praepositivo autem nihil certi habet.

Notandum est autem, quod diversimode verificatur locutio, quando aliquod conjunctum praedicatur de aliquo secundum esse, et quando secundum fieri. Quando enim praedicatur secundum esse, oportet quod utrumque illorum esse dicatur; ut si dicam, Socrates est homo albus, oportet eum esse hominem, et album esse; nisi alterum diminat rationem alterius, ut cum dicitur, homo mortuus. Sed quando praedicatur conjunctum secundum fieri, sufficit quod alterum in fieri praedicetur; ut si dicam, Socrates est nunc factus homo albus, sufficit ad veritatem hujus locutionis, quod sit nunc factus albus, quamvis non sit factus homo.

Item notandum est, quod quando aliquod compositum praedicatur de aliquo secundum fieri, diversimode se habet in faciente et in facto. Quia ex parte facti, oportet quod utrumque praedicetur secundum esse, etsi non utrumque secundum fieri, ut si dicam, iste est factus homo albus, oportet eum esse hominem et esse album, nisi alterum sit diminuens; non autem oportet quod fiat homo, sed sufficit quod fiat album. Ex parte autem facientis (quia faciens non refertur ad factum, nisi secundum id quod fit in ipso) sufficit quod faciens dicatur facere alterum tantum; ut si dicam, pictor facit parietem album, non oportet quod faciat eum esse parietem et esse album; sed sufficit si faciat esse eum album tantum.

Dico igitur, quod missio, quia ponit missum esse in aliquo eo modo quo prius non erat et sic fieri in illo secundum illum modum, importat quandam factionem; non dico realem factionem, sed rationis tantum, quae terminatur ad relationem rationis, et non rei, sicut dicitur Deus factus refugium. Sensus ergo est: *Spiritus sanctus est missus*; id est, factus est ens ab alio existens in creatura per gratiam. Unde oportet ad hoc ut dicatur missus, quod et sit ab alio, et fiat in aliquo secundum novam habitudinem. Propter quod Pater non potest dici mitti, quia non est ab aliquo. Si autem accipiamus ex parte mittentis, tunc mittere Spiritum sanctum nihil aliud est quam facere Spiritum sanctum existentem ab alio, esse in aliquo secundum novam habitudinem; et ideo cuiusque personae convenit facere alterum istorum, scilicet quod sit in aliquo secundum novam habitudinem, dicitur mittere Spiritum sanctum, quamvis non sit principium Spiritus sancti, secundum quod est ab alio. Et quia tota Trinitas facit Spiritum sanctum esse in aliquo secundum novam habitudinem, propter donum collatum totius Trinitatis; ideo tota Trinitas dicitur mittere Spiritum sanctum; et ipse seipsum mittit et ipse a se mittitur sub eodem sensu.

Uterius, si loquamur de processione, habebit minus de proprietate, et minus proprie dicitur, Spiritum sanctum procedere a se, quam mitti a se. Sed tamen, quia processio temporalis, ut dictum est, loc. cit., ponit novam habitudinem ad creaturam in quam procedit, et omnis novitas pertinet ad aliquam factionem; ideo etiam secundum processionem temporalem Spiritus sanctus ens ab alio est et existens novo modo in aliquo. Et sic sub eodem sensu conceditur quod Spiritus sanctus procedat a se temporaliter.

Ad primum ergo dicendum, quod non est de ratione dationis quod ponatur aliqua auctoritas respectu dati, nisi quando datur aliquid quod habe-

tur per modum domini; et talis datio non est in divinis, ut dictum est, in corp. art.

Ad secundum dicendum, quod neutrum horum homines efficiunt quae in missione importantur; quia nec gratiam conferunt, nec ab eis Spiritus sanctus procedit; et ideo nullo modo potest homo mittere Spiritum sanctum.

Ad tertium dicendum, quod missio non ponit tantum exitum; sed cum hoc aliquid aliud, scilicet esse in creatura secundum novam habitudinem. Et quamvis secundum alterum, scilicet exitum, non referatur ad se sicut ad principium; tamen secundum utrumque conjunctum refertur ad se sicut ad principium; ipse enim facit, se existentem ab alio, secundum novam habitudinem esse in aliquo ratione perfectionis quam illi confert.

Ad quartum dicendum, quod quamvis processio importet tantum respectum ad personam a qua habet esse, tamen processio temporalis, ut dictum est (loc. cit.), importat respectum ad creaturam in quam procedit; et hujus ratione temporaliter dicitur procedere a se, sicut et mitti a se.

Ad quintum dicendum, quod ipse Spiritus sanctus quamvis non sit principium sui ipsius simpliciter, tamen ipse facit, se existentem ab alio, esse in aliquo secundum novam habitudinem; et secundum hoc, totum conjunctum refertur in se sicut in principium, ratione alterius tantum, ut patet ex praedictis in hoc art.

ARTICULUS II.

Utrum Spiritus sanctus mittat vel det Filium.

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quod Spiritus sanctus non det vel mittat Filium. Augustinus enim dicit (1 de Trinit., cap. 5), quod exire Filium a Patre et venire in mundum hoc est Filium mitti a Patre. Sed Filius non exit a Spiritu sancto. Ergo non mittitur ab ipso.

2. Item, sicut Filius se habet ad Patrem, ita Spiritus sanctus ad Filium. Sed Filius nullo modo mittit Patrem. Ergo nec Spiritus sanctus Filium.

Contra, Isa. 48, 16: *Et tunc misit me Dominus, et Spiritus ejus*; et exponit Glossa de Filio. Ergo mittitur a Patre et Spiritu sancto.

Item, Ambrosius (lib. 5, cap. 11) de Spiritu sancto: *Datus Filius est a Patre, ut Isaias dicit, 9, 6; Filius datus est nobis. Datus est (auleo dicere) et a Spiritu sancto, quia a Spiritu sancto missus est.* Ergo etc.

Solutio. Respondeo dicendum, quod quidam distinguunt triplicem missionem Filii: unam qua missus est in carnem; aliam qua mittitur in mentem; tertiam qua mittitur ad praedicandum; et secundum hanc ultimam missionem dicitur Filium missum a Spiritu sancto, non autem secundum duas primas, sed solum a Patre. Cujus ratio est, secundum eos, quia missio ad praedicandum potest convenire Christo ratione humanae naturae, cuius assumptio praesupponitur; sed duae primae missiones referuntur ad ipsam personam Filii, quia missio in carnem convenit ipsi personae secundum se, et non ratione humanae naturae, cuius assumptio consequitur missionem secundum intellectum, sicut effectus causam, et sicut terminus motum. Et similiter in mentem non mittitur ratione humanae naturae. Et quia Spiritus sanctus non habet aucto-

ritatem respectu personae Filii sed tantum respectu naturae assumptae, ideo concedunt tertiam missionem Filii esse a Spiritu sancto et non duas primas.

Sed quia, ut dictum est, in hac distin., quaest. 1, art. 2, non requiritur de necessitate quod in mittente sit auctoritas respectu missi, sed tantum efficientia respectu eius secundum quod missus dicitur mitti; ideo concedimus quod Spiritus sanctus et tota Trinitas misit Filium, secundum quamlibet missionem; et praecipue cum Augustinus expresse dicat eum missum a Spiritu sancto loquens de missione in carne (in 2 de Trin., cap. 3): *Mitti, inquit, a Patre sine Spiritu sancto non potuit: quia Pater intelligit eum misisse, cum fecit eum ex femina; quod utique non fecit sine Spiritu sancto.*

Ad primum ergo dicendum, quod quando Pater dicitur mittere Filium, in mittente intelligitur auctoritas respectu missi, non inquantum est mittens, sed inquantum est Pater; et ideo Filium mitti a Patre est ipsum exire a Patre. Non autem ostenditur auctoritas in mittente cum seipsum Filius mittere dicitur, vel cum Spiritus sanctus eum mittit; et ideo Filium mitti a se vel a Spiritu sancto, non est ipsum exire a se vel a Spiritu sancto.

Ad secundum dicendum, quod Filius non potest mittere Patrem; quia Pater non potest mitti, cum non sit ab alio. Si ab alio esset, et mitti posset et filius eum mitteret.

Expositio primae partis textus.

Si enim Spiritus Sanctus seipsum dare non potest, et eum Pater dare potest et Filius; potest utique Pater dare aliquid et Filius quod non potest Spiritus sanctus. Hic ponit Magister duas rationes ad ostendendum quod Spiritus sanctus dat se: quorum prima sumitur ex parte potentiae; secunda ex parte operationis, quorum utrumque commune est tribus personis. Sed videtur quod non valeant; quia nos dicimus, quod Pater potest generare Filium et generat. Filius autem non potest, nec generat; nec tamen aliqua divisio potestatis aut operationis sequitur; et similiter videtur in proposito.

Sed dicendum, quod si dare et procedere temporaliter esset tantum secundum relationem aeternae originis, rationes non valeret, sicut nec de generatione. Sed quia hoc includit etiam efficientiam respectu quorundam effectuum in creatura, qui communiter sunt a tota Trinitate; ideo rationes necessario concludunt.

Divisio secundae partis textus.

Hic quaeritur, utrum semel tantum missus sit Filius, an saepe mittatur. Hic determinat de missione Filii secundum speciales modos ipsius; et dividitur in partes duas: in prima determinat veritatem; in secunda removet objectionem, ibi: *Hic quaeritur, cur Pater non dicitur missus, cum ex tempore a quoquam cognoscitur, sicut Filius.* Prima in duas: in prima distinguit duos modos missionis Filii; in secunda assignat ipsorum differentiam, ibi: *Ecce distincti sunt duo modi missionis Filii.* Prima in duas: in prima movet questionem; in secunda ponit solutionem, ibi: *Ad quod dicimus quod duobus modis dicitur Filius mitti.*

Ecce distincti sunt duo modi missionis Filii. Hic assignat differentiam inter duos modos assignat. S. Th. Opera omnia. V. 6.

tos; et dividitur in duas, secundum duas differentias quas assignat. Secunda, ibi: *Praeterea notandum est.*

Hic quaeritur, cur Pater non dicitur missus, cum ex tempore a quoquam cognoscitur, sicut Filius. Hic excludit objectionem, et circa hoc tria facit: primo movet objectionem, secundo ponit solutionem, ibi: *Ad quod dicimus. Quia in eo est principii auctoritas; tertio ex solutione improbat quorundam errorem, quem primo ponit ibi: Ideoque putaverunt quidam haeretici . . . Patrem esse majorem et Filium minorem; secundo improbat, ibi: Quod Augustinus improbat.*

QUAESTIO IV.

Ad intellectum hujus partis de duobus quaeritur. Primo de missione Filii invisibili, secundum se; quia de visibili dicitur in 3. Secundo de missione per comparationem ad eos ad quos sit missio.

Circa primum tria quaeruntur: 1.º utrum missio invisibilis conveniat Filio; 2.º utrum fit distincta a missione Spiritus sancti invisibili; 3.º utrum aliqua missio sit aeterna, sicut processio est aeterna et temporalis.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum Filius invisibiliter mittatur in mentem.

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quod Filius invisibiliter in mentem non mittatur. Ad missionem enim divinae personae requiritur quod cognoscatur ipsa persona adveniens; et praecipue in missione sapientiae, quam nullus habens ignorat. Sed adveniente Filio, non cognoscitur ejus adventus. Job 9, 11: *Si venerit ad me, non intelligam.* Ergo videtur quod Filius non mittatur in mentem.

2. Item, missio est idem quod processio temporalis, ut supra dictum est, dist. ista, quaest. 1, art. 1. Sed, sicut supra (ibidem) diximus, processio non habet quod dicitur temporalis, nisi secundum respectum in quem est; quem respectum habet processio Spiritus sancti ex ipso modo processionis, inquantum procedit ut amor. Cum igitur processio Filii ex suo modo non habeat respectum ut in quem, sed solum ut a quo, videtur quod processio temporalis Filio non conveniat, et ita nec missio.

3. Praeterea, persona divina non mittitur nisi in donis gratiae gratum facientis. Sed dona pertinentia ad intellectum quae appropriantur Filio, non sunt gratum facientia, cum sint communia bonis et malis, ut dicitur 1 Corinth. 15: *Si habuero omnem scientiam . . . caritatem autem non habuero, nihil sum.* Ergo Filius non dicitur mitti invisibiliter in donis sibi appropriatis; et ita nullo modo.

In contrarium est quod habetur Sap. 9, 10: *Mitte illam, sapientiam, de caelis, scilicet tuis, a sede magnitudinis tuae.* Non autem loquitur de sapientia essentialiter dicta; quia illa non mittitur, cum non sit ab alio. Ergo loquitur de sapientia genita, quae est Filius.

Item, Augustinus (libro 4 de Trinit., cap. 20): *Sicut Filium generari, est ipsum esse a Patre; ita Filium mitti est cognosci quod sit a Patre.* Hoc autem contingit. Ergo et Filium mitti.

Solutio. Respondeo dicendum, quod sicut in exitu rerum a principio dicitur bonitas divina in creaturas procedere, inquantum repraesentatur in creatura per similitudinem bonitas divina in ipsa recepta; ita in reductione rationalis creaturae in Deum intelligitur processio divinae personae, quae et missio dicitur, inquantum propria relatio ipsius personae divinae repraesentatur in anima per similitudinem aliquam receptam, quae est exemplata et originata ab ipsa proprietate relationis aeternae; sicut proprius modus quo Spiritus sanctus refertur ad Patrem, est amor, et proprius modus referendi Filium in Patrem est, quia est verbum ipsius manifestans ipsum. Unde sicut Spiritus sanctus invisibiliter procedit in mentem per donum amoris, ita Filius per donum sapientiae; in quo est manifestatio ipsius Patris, qui est ultimus ad quod recurrimus. Et quia secundum receptionem horum duorum efficitur in nobis similitudo ad propria personarum; ideo secundum novum modum essendi, prout res est in sua similitudine, dicuntur personae divinae in nobis esse, secundum quod novo modo eis assimilantur; et secundum hoc utraque processio dicitur missio.

Uterius, sicuti praedicta originantur ex propriis personarum, ita etiam effectum suum non consequuntur ut conjungantur fini, nisi virtute divinarum personarum; quia in forma impressa ab aliquo agente est virtus imprimentis. Unde in receptione hujusmodi donorum habentur personae divinae novo modo quasi duae in finem vel conjungentes. Et ideo utraque processio dicitur datio, inquantum est ibi novus modus habendi.

Ad primum ergo dicendum, quod ad rationem missionis non requiritur quod sit ibi cognitio actualis personae ipsius, sed tantum habitualis, inquantum scilicet in dono collato, quod est habitus, repraesentatur proprium divinae personae sicut in similitudine; et ita dicitur quod mitti est cognosci quod ab alio sit per modum representationis. Sicut aliquid dicitur se manifestare vel facere cognitionem de se, inquantum se repraesentat in sui similitudine. Sed tamen me habere actuale donum, in quo persona divina detur, non possum scire certitudinaliter in actu, propter similitudinem actu moralium (1) ad actus meritorios (etsi possim ex aliquibus signis conjicere) nisi per revelationem fiat certitudo; et ideo dicit Job: *Si venerit ad me, non videbo eum; si aberit, non intelligam*; quia certitudinaliter gratia gratum faciens in qua est adventus divinae personae, cognosci non potest; quamvis ipsum donum perceptum sit in se sufficienter ductivum in cognitionem adveniens personae.

Ad secundum dicendum, quod proprium Spiritus sancti, quod est amor, potest dupliciter habere respectum ad creaturam, vel ut objectum, vel secundum rationem principii exemplaris ad principium exemplatum. Sed proprium Filii unam tantum habere potest relationem dicitur, scilicet illam quae est secundum rationem principii; et hoc sufficit ad processionem temporalem Filii, quamvis secundum plura possit attendi respectus temporalis in processione Spiritus sancti; et ita etiam missio utrique convenire potest.

(1) *Al.* naturalium.

Ad tertium dicendum, quod quando aliquid participatur non secundum suum actum perfectum, sed secundum aliquem modum, non dicitur proprie haberi; sicut animalia habent aliquem modum prudentiae, non tamen dicuntur prudentiam habere, quia non habent actum rationis, qui proprie est actus prudentiae, scilicet ipsa electio; unde magis habent aliquid simile prudentiae quam prudentiam. Videmus autem in cognitione duos gradus: primum, secundum quod cognitio intellectiva tendit in unum; secundum, prout verum accipit ut conveniens et bonum. Et nisi sit aliqua resistencia ex tali cognitione, sequitur amor et delectatio; quia, secundum Philosophum (7 Ethic., cap. 15 et 14), delectatio consequitur operationem perfectam non impeditam. Unde felicitas contemplativa est quando aliquis pervenit ad ultimam operationem intellectus et ipsam sine impedimento exeret. Constat autem quod in processione Verbi aeterni est cognitio perfecta secundum omnem modum, et ideo ex tali notitia procedit amor. Unde dicit Augustinus (5 de Trin., cap. 10): *Verbum quod insinuare intendimus cum amore notitia est*. Quandoqueque igitur habetur cognitio ex qua non sequitur amor gratuitus, non habetur similitudo Verbi, sed aliquid illius. Sed solum tunc habetur similitudo Verbi, quando habetur cognitio talis ex qua procedit amor, qui conjungit ipsi cognitio secundum rationem convenientis. Et ideo non habet Filium in se inhabitantem nisi qui recipit talem cognitionem. Hoc autem non potest esse sine gratia gratum faciente. Unde constat quod, simpliciter et proprie loquendo, Filius nec datur nec mittitur, nisi in dono gratiae gratum facientis; sed in aliis donis quae continent ad cognitionem, participatur aliquid de similitudine Verbi.

ARTICULUS II.

Utrum missio Filii distinguatur a missione Spiritus sancti.

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quod missio Filii distinguatur a missione Spiritus sancti. Missio enim est temporalis processio, ut supra dixit Magister, dist. 14. Sed alia est ratio processionis Filii, alia ratio processionis Spiritus sancti: quia Spiritus sanctus procedit ut amor, Filius ut verbum. Ergo et alia ratio missionis.

2. Item, omne quod convenit aliquibus secundum prius et posterius non convenit eis secundum eadem rationem. Sed Spiritus sancto convenit datio per prius quam Filio, quia habet rationem primi doni: ergo alia est ratio dationis in utroque. Ergo et missionis, cum missio sit ipsa datio.

3. Praeterea, dona in quibus datur Filius et Spiritus sanctus sunt diversa et non dependentia ad invicem. Sed eorum quae non dependent ad invicem, unum potest esse sine alio. Ergo missio Filii potest esse sine missione Spiritus sancti et e converso, et ita sunt distinctae etiam secundum tempus missionis.

4. Praeterea, videmus sensibiliter quosdam simplices ferventes esse in amore divino, qui tamen sunt valde hebetes in cognitione divinae sapientiae et e converso. Cum igitur missio Filii sit secundum donum sapientiae et missio Spiritus sancti

sit secundum amoris donum, videtur quod una missio sine alia possit esse.

Contra, missio Spiritus sancti est, ad sanctificandum creaturam, ut supra dixit Magister, dist. 14. Si igitur missio Filii quae est etiam in gratia gratum faciente, cujus est sanctificare, esset alia a missione Spiritus sancti, essent duae missiones ad sanctificandum creaturam rationalem; et ita altera superflueret, quod non invenitur in operibus divinis. Ergo una missio non distinguitur ab alia.

Solutio. Respondeo dicendum, quod de distinctione missionum Filii et Spiritus sancti, tripliciter contingit loqui: aut quantum ad ipsarum diversitatem realem, aut quantum ad rationem missionis, aut quantum ad earum separationem. Si primo modo, cum in missione duo considerentur: scilicet exitus personae missae ab alia, et effectus secundum quem novo modo in creatura persona divina esse dicitur; utroque (1) modo missio Filii est alia a missione Spiritus sancti secundum rem: quia et generatio qua Filius exit a Patre, est alia a processione Spiritus sancti qua exit ab utroque. Similiter donum quod (2) perficit intellectum, scilicet sapientia, secundum quod attenditur missio Filii, est aliud a dono quod perficit affectum vel voluntatem, secundum quod attenditur missio Spiritus sancti. — Si autem secundo modo de earum distinctione loquamur, hoc potest esse dupliciter; aut secundum rationem propriam utriusque, aut secundum communem. Si secundum communem, tunc eadem ratio est missionis Filii et Spiritus sancti quantum ad utrumque; quia et esse ab alio commune est utrique, et similiter esse novo modo in creatura. Sed secundum propriam rationem utrumque differt: quia et propria ratio processionis Filii non est propria ratio processionis Spiritus sancti, cum ille procedat ut amor, et hic ut Filius vel Verbum; et similiter proprius modus quo Filius dicitur esse in creatura, non est proprius modus quo Spiritus sanctus est; quinimo unus per sapientiam, alter per amorem. — Si autem tertio modo, tunc dico, quod una missio nunquam est sine alia; quia amor sequitur notitiam; notitia perfecta, secundum quam est missio Filii, semper inducit in amorem, et ideo simul infunduntur et simul augmentantur.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis sit alia processio secundum rem, conveniunt tamen in quodam communi secundum rationem, quod est esse ab alio.

Ad secundum dicendum, quod, ut prius diximus, in divinis non est prius et posterius; tamen exitus Spiritus sancti praesupponit exitum Filii, secundum ordinem naturae; et ex parte ista, si liceret ita loqui, possemus dicere, quod missio Filii ex parte exitus importati, est prior missione Spiritus sancti. Sed hoc esset secundum rationem propriam utriusque, et non secundum rationem communem. Si autem considerentur istae missiones quantum ad effectum in creatura, hoc dupliciter: vel ex parte ipsius dantis vel mittentis; vel ex parte ipsorum donorum in quibus fit missio. Si ex parte donorum, tunc simpliciter naturaliter notitia praecedat amorem, et ex parte illa missio Filii mis-

(1) *Al.* additur autem.
(2) *Al.* secundum quod.

sionem Spiritus sancti. Sed hoc erit secundum rationis propriae considerationem, et non communis; sicut omnes species motus aequaliter conveniunt in ratione communi motus; tamen secundum esse suum proprium, motus localis est prior aliis motibus. Si autem ex parte dantis, cum primum movens et inclinans ad dandum sit ipse amor, sic datio Spiritus sancti est prior datione Filii. Sed hoc non ita exprimitur in ratione missionis.

Ad tertium dicendum, quod dona in quibus mittitur Filius et Spiritus sanctus, consequuntur se invicem necessario, ut supra ostensum est, in corp. art. et ideo ratio procedit ex falsis.

Ad quartum dicendum, quod illa notitia ex qua procedit amor, viget in ferventibus divino amore, qua scilicet cognoscunt divinam bonitatem inquantum est finis, et inquantum est largissima in eos profluens sua beneficia; et talem notitiam perfecte non habent qui amore ipsius non accenduntur.

Ad quintum dicendum, quod utraque missio ordinatur ad finem unum ultimum, scilicet conjungere Deo; sed effectus utriusque missionis differt secundum duo quae inveniuntur in rationali creatura, quibus Deo conjungitur, scilicet intellectus et affectus, et ita neutra superfluit.

ARTICULUS III.

Utrum missio possit esse aeterna.

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quod missio possit esse aeterna. Sicut enim dicit Gregorius (homil. 26, in nocte Paschae (1)), eo mittitur Filius quo generatur. Sed generatio ejus est aeterna. Ergo et missio.

2. Item, sicut missio dicit respectum a quo est, et in quem; ita et processio amoris, ut supra dictum est, in hac dist., quaest. 1, art. 2. Sed processio amoris est aeterna a Patre in Filium. Ergo et missio potest esse aeterna.

3. Praeterea, sicut missio dicitur per respectum ad creaturam, ita et donum. Sed donum Spiritus sancti dicitur ab aeterno. Ergo et missio potest dici aeterna.

Contra est illud quod Augustinus in littera dicit: *Non eo quod de Patre natus est, dicitur Filius missus*.

Praeterea, missio semper ponit novum modum existendi in aliquo ipsius missi. Sed nihil novum est aeternum. Ergo non est aeterna, sed tantum temporalis; et hoc simpliciter concedendum est.

Ad primum ergo dicendum, quod verbum Gregorii potest tripliciter exponi. Uno modo quod loquatur de generatione temporali ipsius Filii, secundum quam dicitur missus in carne. Secundo modo ut ly *eo* non sit adverbium, sed ablativus casus; ut sit sensus: Ab eo a quo generatur mittitur; et hoc verum est. Tertio modo ut loquatur non de missione in actu, sed secundum aptitudinem; ex hoc enim Filius est, ut ita dicam, missibilis, quo a Patre per generationem exivit. Esse enim ab alio non dicit totam rationem missionis, ut patet ex dictis (loc. cit.).

Ad secundum dicendum, quod processio amoris,

(1) *Lege* in octav. Paschae, seu dominica in albis ut corrigit Nicola.

quamvis sit in aliquem, non tamen ponit novum modum existendi in illo, et ideo potest esse aeterna: sed missio ponit novitatem existendi in aliquo, et ideo non potest esse aeterna. Et propter hoc, quamvis possit concedi aliquo modo quod Spiritus sanctus procedat a Patre in Filium ab aeterno, non tamen conceditur quod mittatur a Patre in Filium ab aeterno.

Ad tertium dicendum, quod missio est nomen verbale, unde importat actualem relationem ad creaturam; sed donum imponitur ab aptitudine donandi, et ideo non importat actualem respectum ad creaturam; propter quod ab aeterno Spiritus sanctus dicitur donum, non autem missus, sicut nec datus.

QUAESTIO V.

Deinde quaeritur de missione Filii per comparationem ad eos ad quos mittitur; et circa hoc tria quaeruntur: 1.º Ad quos fiat missio Filii vel Spiritus sancti; 2.º supposito quod ad omnes sanctos, utrum plenus post incarnationem quam ante; 3.º de effectu invisibilis missionis: utrum faciat eos ad quos mittitur, non in hoc mundo esse.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum missio fiat ad creaturas irracionales.

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quod missio fiat etiam ad creaturas irracionales. Est enim missio ad sanctificandum creaturam, ut dictum est, *distinct. 14, quaest. 2, art. 2*. Sed quaedam creaturae irracionales dicuntur sanctificari, ut templum et vasa. Ergo et ad eas fit missio.

2. Item, in nullo potest esse gratia, nisi missio ad ipsum fiat. Sed in sacramentis continetur gratia, et tamen sunt insensibiles creaturae. Ergo ad eas fit missio.

3. Item, Filius non tantum procedit ut Verbum manifestans Patrem per modum cognitionis, sed etiam ut repraesentans Patrem secundum similitudinem naturae. Sed omnes creaturae etiam insensibiles, habent similitudinem generationis Filii, inquantum procedunt in aliqua imitatione divinae naturae, secundum attributa participata; sicut rationalis creatura participando sapientiam, habet similitudinem ipsius, inquantum procedit ut Verbum. Ergo cum ratione istius assimilationis dicatur Filius mitti ad rationales creaturas inquantum est Verbum, eadem ratione debet mitti ad irracionales inquantum est Filius.

4. Contra, missio divinae personae est tantum secundum gratiam gratum facientem, ut dictum est. Hujus autem creaturae rationales tantum capaces sunt. Ergo ad eas tantum fit missio.

QUAESTIUNCULA II.

Uterius, quaeritur, utrum ad omnes sanctos, ratione augmenti gratiae, dicatur mitti Filius vel Spiritus sanctus. Et videtur quod non. Quia missio dicit novum modum existendi personae divinae in creatura. Sed per gratiae augmentum non dicitur alio modo Deus esse in sanctis quam prius. Ergo ad eos non fit missio divinae personae.

Practerea, missio personae fit ad revocandum

rationalem creaturam, ut Magister (1) dicit. Sed non revocantur nisi errantes. Ergo cum sancti non sint errantes, ad eos non fit missio.

Contra, Spiritus sanctus missus est ad Apostolos in Pentecostes in visibili missione. Sed missio visibilis demonstrat invisibilitatem. Ergo etiam et invisibiliter. Sed ipsi prius habebant gratiam. Ergo secundum augmentum gratiae in sanctis, dicitur ad eos mitti Filius vel Spiritus sanctus.

QUAESTIUNCULA III.

Uterius, quaeritur, utrum ad Angelos et ad alios beatos fiat missio Spiritus sancti. Videtur quod non. Missio enim semper est secundum aliquem effectum gratiae, qui (2) in ea mittitur. Sed in Angelis et Beatis, qui devenerunt ad terminum vitae, neque datur de novo gratia neque augetur. Ergo ad eos non fit missio.

Item, non est idem nuntius et ad quem fit missio. Sed in missione Filii et Spiritus sancti, Angeli se habent ut nuntii, quia custodiunt et suggerunt. Ergo videtur quod ad eos non fiat missio, quia sic oporteret ire in infinitum.

Sed contrarium habetur ex littera.

QUAESTIUNCULA IV.

Uterius, quaeritur, utrum ad Christum, secundum quod homo, possit fieri missio. Videtur quod non. Missio enim semper est ad distans. Sed humana natura nunquam fuit in Christo distans a divina; immo a principio conceptionis suae fuit conjuncta per unionem et plenitudinem omnis gratiae. Ergo videtur quod ad eum non fiat missio.

Practerea, missio est ad sanctificandum creaturam. Sanctificatur autem quod non est sanctum. Cum igitur Christus nunquam fuerit non sanctus, videtur quod ad eum non possit fieri missio.

Contra, missio Spiritus sancti est ipsa datio. Sed Spiritus sanctus datus est Christo, ut dicitur *Joan. 3, 34: Non ad mensuram dat Deus Spiritum* (3). Ergo ad eum fit missio.

Practerea, missio visibilis est signum invisibilis. Sed ad Christum facta est missio visibilis Spiritus sancti in columbae specie, *Matth. 3*. Ergo et invisibilis.

Solutio I. Respondeo dicendum, quod cum missio divinae personae sit solum in donis gratiae gratum facientis, ad illos solum fit missio quibus hujusmodi dona conferri possunt; et ideo concedimus quod ad omnes rationales creaturas potest fieri missio, nisi sint depravatae per obstinationem in malo, sicut daemones et damnati, et non ad irracionales creaturas.

Ad primum igitur dicendum, quod sanctificari tripliciter dicitur: uno modo secundum quod sanctum dicitur mundum, prout sanctificatio dicitur emundatio a peccato per gratiam; alio modo secundum quod sanctum dicitur firmum, prout dicitur sanctificatio, confirmatio in bono per donum gratiae vel gloriae, et istis duobus modis est tantum in rationali creatura, et secundum hos tantum fit missio;

(1) Non occurrit expresse in Magistro, sed colligitur ex *distinct. 17, § 6 (ex edit. P. Nicolai)*.

(2) *Al. cui in eo.*

(3) *Addit Nicolaus: nempe Filio.*

tertio modo dicitur sanctificatio, secundum quod aliquid accommodatur ad usum divini cultus, quem deest omnis munditia, et hoc modo dicuntur templum et vasa sanctificari.

Ad secundum dicendum, quod in sacramentis non habetur gratia sicut in subiecto gratiae, sed sicut in instrumento in quo confertur gratia. De hoc tamen habebitur in 4, *distinct. 1, quaest. 1, art. 1*. Unde sanctificatio sacramentorum pertinet ad tertium modum, secundum quem non fit missio.

Ad tertium dicendum, quod missio pertinet ad reditum creaturae in finem; et ideo non potest esse missio, nisi secundum illa quae possunt dicere relationem in finem. Sed generatio Filii, inquantum Filius est, dicitur tantum secundum exitum a principio, et ideo secundum rationem illam non pertinet ad missionem, sed magis ad creationem, secundum quod res educuntur in esse, prout dicitur, quod per Filium omnia facta sunt. Sed ratio verbi et amoris possunt se habere ad utrumque; et ideo ratio verbi et amoris pertinet ad creationem et ad missionem.

Et praeterea, imitatio divinae naturae, quam Filius perfecte accepit, est etiam secundum primos effectus, quibus in esse naturae subsistimus: qui non sufficiunt ad talem conjunctionis rationem qualem missio requirit.

Quartum concedimus.

Solutio II. Ad id quod ulterius quaeritur, dicendum, quod Filius et Spiritus sanctus dicuntur mitti ad sanctos secundum augmentum gratiae. Sed augmentum gratiae potest esse dupliciter: aut secundum intentionem ejusdem virtutis tantum, et ratione hujus augmenti non dicitur nova missio; aut secundum quod per augmentum gratiae perficit in novum usum vel actum gratiae, et secundum hoc dicitur Spiritus sanctus et Filius mitti nova missione; verbi gratia, notitia talis quae habetur de Deo, ut ex ea procedat amor, sufficit ad rationem missionis Filii. Quando autem ita notitia per inspirationem elevatur ut etiam divina mysteria cognoscat, sic datur in dono prophetiae. Et similiter est de Spiritu sancto, quia amor caritatis quicumque sufficit ad missionem Spiritus sancti. Sed quando virtus amoris exerescit, ut ratione amoris conferatur sibi aliquis alius usus gratiae, ut miracula facere, vel sine difficultate omnem tentationem vincere, vel aliquid hujusmodi, tunc dicitur esse nova missio Spiritus sancti. Quidam tamen dicunt quod in omni augmento gratiae gratum facientis, est missio divinae personae, quod etiam facile potest sustineri.

Ad primum igitur dicendum, quod quamvis non sit alius modus accipiendi generales modos, tamen est secundum aliquem specialem modum, inquantum secundum specialem usum gratiae assimilata sibi illum ad quem fit missio. Vel etiam est in eo pleniori modo; et hoc sufficit ad missionem quantum ad secundam opinionem.

Ad secundum dicendum, quod revocare aberrantem accidit missioni ex parte ejus ad quem fit missio qui est in culpa. Missio enim determinat terminum ad quem, ut scilicet per missionem gratia conferatur; non autem ex ratione missionis determinatur terminus a quo, sive sit status culpae, sive sit status naturalium tantum, vel etiam status minoris gratiae. Vel dicendum, quod quamvis non revocet actu errantem, tamen gratia facit ne erret, et haec est quaedam revocatio ab errore.

Solutio III. Ad id quod ulterius quaeritur de Angelis et Beatis, dicendum, quod visio quae est essentialis beatitudini, et caritas et hujusmodi quae pertinent ad praemium substantiale, non augentur in eis ex quo jam beati sunt effecti; sed per hoc non tollitur quin aliquae revelationes novae fiant in eis, eum quantumcumque perficiatur eorum cognitio, in infinitum a Dei cognitione excedatur; et secundum illas novas revelationes consurgunt ad Dei amorem, non quidem ut magis ament, sed ut sub alia ratione eorum amor dirigatur in Deum.

Dicendum igitur ad primum, quod Angelis facta est missio Filii et Spiritus sancti in ipsa collatione gratiae vel gloriae. Uterius etiam fit ad eos missio Filii et Spiritus sancti, postquam beati sunt effecti, secundum novas revelationes et novos modos amandi.

Et per hoc patet responsio ad primum. Quia quamvis non fiat ad eos missio secundum augmentum gratiae intensive, fit tamen, secundum quod quodammodo eorum gratia extensive ad plura augetur ex novis revelationibus.

Ad secundum dicendum, quod in eadem missione non est idem nuntius et ad quem fit missio; sed in diversis non est inconveniens. Dico igitur, quod in missione divinarum personarum ad nos, Angeli sunt missi vel nuntii, non tamquam ipsi menti illabentes, sed per ministerium exterius. In missione vero quae fit ad eos, non sunt ipsi sicut nuntii, nisi forte secundum quod superiores Angeli cooperantur divinis personis in illuminatione inferiorum. Sed tamen non erit abire in infinitum: quia est devenire ad supremos Angelos, qui immediate lumen divinae revelationis recipiunt.

Solutio IV. Ad id quod ulterius quaeritur de Christo, dicendum, quod non est dubium quod ad humanam naturam in Christo missus sit Dei Filius missione visibili quae est in carne. Sed utrum ad Christum, secundum quod homo est, mittatur Filius invisibiliter, vel Spiritus sanctus visibiliter vel invisibiliter, dubium est. Quidam enim dicunt, quod ad ipsum nulla invisibilis missio facta est. Cujus rationem assignant, quia Christus ab initio conceptionis suae plenus fuit omni gratia: unde gratia in eo nullo modo fuit augmentata. Et ideo neque ratione collationis gratiae, neque ratione augmenti potest ad eum fieri missio invisibilis. Sed missio visibilis Spiritus sancti ad ipsum facta est, ad manifestationem interioris gratiae et non aliter missionis interioris quae aliquam novitatem in gratia importaret. Alii dicunt, et verius, ut videtur, quod ad animam Christi facta est missio invisibilis in collatione gratiae quam in initio suae conceptionis accepit; sed postmodum nulla missio ad eum facta est, quia nulla circa ipsius gratiam innovatio facta est.

Ad primum ergo dicendum, quod humana natura quamvis tempore non fuerit ante unionem, tamen prius est ipsam considerare secundum intellectum in se quam ut unitam; et ideo ad ipsam fit missio Filii per gratiam unionis, quae dicitur missio in carne. Similiter etiam secundum quod intelligitur unita, adhuc est distans a divina natura secundum conditionem naturae, quamvis non secundum unitatem personae; et ideo ad naturam humanam etiam unitam potest fieri missio per gratiam invisibilem in mentem, quamvis tempore natura gratiam non praecedat.

Ad secundum dicendum, quod sanctificare est

sanctum facere. Sanctum autem facere contingit dupliciter: vel ex non sancto, vel ex sancto. Ex non sancto dupliciter: vel privative, idest quod primum fuerit natum habere sanctitatem non habens, et sic sanctificari non convenit Christo; vel negative, et sic convenit Christo ex non sancto fieri sanctum secundum humanam naturam, quae prius quam esset, sancta non erat; et hoc sufficit ad rationem missionis. Ex sancto autem fieri sanctum, est dupliciter: vel ex minus sancto facere magis sanctum, et in tali sanctificatione adhuc salvatur ratio missionis, sed talis sanctificatio vel missio Christo non competit; vel secundum continuationem sanctitatis, ut sit sanctificari, in sanctitate continuari. Sed hoc proprie non dicitur. Unde haec sanctificatio non sufficit ad rationem missionis, quia non ponitur aliqua innovatio; quamvis talis sanctificatio Christo conveniat, ut ipse dicit Joan. 17, 19: *Ego pro eis sanctifico meipsum.*

Ad tertium, secundum aliam opinionem, potest dici, quod non omnis datio est missio, sed illa quae fit alicui praesistenti; quamvis hoc non multum habeat rationis.

Ad quartum patet responsio per praedicta, in corp. art.

ARTICULUS II.

Utrum missio invisibilis fuerit plenior post incarnationem quam ante.

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quod missio invisibilis non plenior fuerit post incarnationem quam ante. Missio enim fit per quamdam irradiationem divinae bonitatis in donis gratiae gratum facientis. Sed sol corporalibus, cui bonitatem divinam Dionysius assimilat (4 cap. de divin. Nom.), semper aequaliter irradiat. Ergo videtur quod missio omni tempore aequaliter fiat.

2. Praeterea, Augustinus (lib. de bono Conjugali, cap. 21) dicit, quod caelibatus Joannis non praefertur conjugio Abrahae, et ita videtur quod sancti novi Testamenti non sint majoris meriti quam sancti veteris Testamenti. Sed plenitudo missionis attenditur secundum copiam gratiae, quae est principium merendi. Ergo videtur quod non plenius sit facta post incarnationem quam ante. Hoc etiam videtur, quod sancti veteris Testamenti proponuntur nobis in exemplum perfectae virtutis, sicut patet ad Hebr. 11, ut Job proponitur in exemplum patientiae, Abraham in exemplum fidei; et sic de aliis.

Contra, Augustinus (4 de Trin., cap. 20, exponens illud Joan. 7, 39: *Nondum erat Spiritus datus, quia Jesus nondum erat glorificatus*) ait: *Quomodo hoc intelligitur nisi quod illi datio Spiritus vel missio futura erat qualis nunquam ante fuerat? Non enim antea nulla erat, sed non talis erat.* Ergo videtur quod post incarnationem plenior fuerit.

Solutio. Respondeo dicendum, quod de missione possumus loqui dupliciter: vel ex parte ipsius mittentis, et sic cum apud ipsum nulla sit transmutatio, aequalis fit missio in omni tempore; nisi forte secundum praedeterminationem sapientiae et praescientiae suae, secundum quod praordinavit sine sui mutatione, secundum diversas congruitates temporum, aliquid uno tempore facere, et non alio: vel ex parte eorum ad quos fit missio; et sic illi

qui magis sunt parati ad perceptionem gratiae, plenior gratiam consequuntur.

Dicendum igitur, quod quia per adventum Christi remotum est obstaculum antiquae damnationis, totum humanum genus effectum est paratius ad perceptionem gratiae quam ante: tum propter solutionem pretii, et victoriam diaboli; tum etiam propter doctrinam Christi, per quam clarius nobis innotescunt divina. Et ideo, loquendo communiter, plenior facta est missio post incarnationem quam ante, quia de plenitudine ejus omnes accepimus. Sed verum est quod ad aliquas speciales personas est in veteri Testamento plenissima facta missio secundum perfectionem virtutis; et ipsi tamen de plenitudine Christi acceperunt, in quantum in fide mediatoris salvati sunt, secundum Augustinum (lib. de peccato origin. sive de Gratia Christi).

Ad primum igitur dicendum, quod illa ratio procedit ex parte ipsius mittentis, qui, quantum in se est, semper aequaliter se habet ad gratiam conferendam.

Ad secundum dicendum, quod sancti veteris Testamenti dupliciter possunt considerari: vel quantum ad gratiam personalem, et sic per fidem Mediatoris consecuti sunt gratiam aequam plenam his qui sunt in novo Testamento et multis plus et multis minus; vel secundum statum naturae illius temporis, et sic cum adhuc continerentur obnoxii divinae sententiae pro peccato primi parentis, nondum soluto pretio, erat in eis aliquid impedimentum, ut non ad eos ita plena missio fieret, sicut fit in novo Testamento etiam per translationem in gloriam, in qua omnis perfectio naturae amovetur.

ARTICULUS III.

Utrum per missionem invisibilem efficiatur sine simus in hoc mundo.

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quod per missionem invisibilem efficiatur quod non in hoc mundo simus. Qui enim est in caelis, non est in mundo. Sed Apostolus in persona omnium sanctorum dicit, Phil. 5, 20: *Nostra conversatio in caelis est.* Ergo videtur quod sancti ad quos sit missio, non sint in mundo.

2. Item, Augustinus (Bernardus in tract. de praecocepto et dispensatione, circa finem) dicit, quod anima verius est ubi amat, quam ubi est. Sed esse essentialiter in aliquo, est verissimus modus essendi in eo. Ergo sancti essentialiter sunt in caelestibus, quae amant.

3. Praeterea, cum anima fit substantia incorporalis, non determinatur ad locum nisi per accedens. Ibi ergo erit anima essentialiter ubi est per accedens. Sed in suo objecto est anima per accedens sicut in sua materia. Ergo essentialiter est ubi est suum objectum.

4. Praeterea, nos dicimus Angelos esse in aliquo loco, propter hoc quod ibi operantur. Sed operatio animae est circa objectum. Ergo anima essentialiter est ubi est suum objectum.

Contra, forma nunquam excedit id cuius est forma. Sed anima est forma essentialis corporis. Ergo non est essentialiter nisi ubi est corpus. Corpus autem nunquam est extra mundum, quamdiu vivimus. Ergo missio invisibilis non facit nos in hoc mundo non esse.

Solutio. Respondeo dicendum, quod anima nostra comparatur ad duo: scilicet ad corpus, cui dat esse substantiale. Et quod etiam ipsa est; non enim est aliud animae esse quam hoc quod corpori dat, ut supra dictum est, dist. 8, quaest. 5, art. 2. Comparatur etiam ad objectum suum, a quo recipit esse secundum perfectionem secundam, quod est esse accidentale. Et ideo anima essentialiter est ubi est corpus suum ad quod habet essentialem relationem. Ubi autem est objectum suum, non est essentialiter, sed solum per quamdam conformitatem: prout dicitur quod scientia est assimilatio scientis ad rem seitam.

Et hoc modo intelligitur quod dicitur in littera: *Secundum quod aliquod aeternum mente percipimus, non in hoc mundo sumus*; quia non conformatur affectus noster et intellectus mundanis rebus et caducis, sed caelestibus et aeternis; et sic etiam intelligendum est quod Apostolus dicit (loc. cit.): *Nostra conversatio in caelis est.*

Unde patet responsio ad primum.

Ad secundum dicendum, quod quamvis esse substantiale animae sit in conjunctione ad corpus, tamen tota nobilitas ipsius est, secundum quod per actus suos nobilissimos suis perfectionibus conjungitur. Et ideo Augustinus dicit animam verius esse ubi amat, quia ibi est secundum suum nobilissimum esse, quod est secundum perfectionem ultimam.

Ad tertium dicendum, quod locus non convenit animae nisi per accedens: tamen ad hoc quod in loco essentialiter esse deatur, oportet quod etiam essentialiter conjungatur ei, ratione cuius sibi locus attribuitur. Sed anima non conjungitur objecto suo essentialiter, sed tantum secundum similitudinem ipsius receptam in anima: quia lapis non est in anima, sed species lapidis, secundum Philosophum (5 de Anim., text. 58): cui etiam speciei, sive intentioni, conjungitur anima, non quantum ad esse primum, quod est substantiale, sed quantum ad esse secundum, quod est esse accidentale. Et ideo ratione objecti sui non dicitur anima essentialiter esse in loco.

Ad quartum dicendum, quod operatio Angelis in res corporales est operatio activa; et ideo oportet quod per virtutem suam, quae non separatur ab essentia sua, conjungatur corpori in quod operatur, sicut motor mobili. Sed operatio animae intellectuales in rem quam cognoscit et diligit, est operatio

non activa, sed receptiva; et ideo non oportet quod conjungatur ei essentialiter, sed quod intentio illius recipiatur in ipsa anima.

Expositio secundae partis textus.

Secundum quam etiam missus posset dici, quia ex hoc ipso quod Filius a Patre est, convenientiam habet ut ab eo mittatur, ut missio non secundum actum missionis intelligatur, sed secundum aptitudinem ad missionem.

Et tunc unicuique mittitur, cum a quoquam cognoscitur. Hoc intelligendum est non tantum de cognitione speculative, sed quae est etiam quodammodo experimentalis; quod ostendit hoc quod sequitur: *Atque percipitur*, quod proprie experientiam in dono percipit demonstrat. Dicitur autem anima rationalis in Deum proficiens quantum ad statum viae, perfecta in Deo quantum ad statum patriae, ubi utraque missio complebitur propter perfectam cognitionem et perfectum amorem.

Quomodo quotidie mittitur ad sanctos. Non quod ei qui gratiam habet, quotidie missio fiat: sed per hoc ostenditur nullum tempus esse determinatum missioni Spiritus sancti vel Filii, ad quod divina liberalitas coarctetur (1).

Pater enim est... principium totius divinitatis. Hoc potest exponi dupliciter. Primo ut in totalitate deitatis perfectio designetur; et sic principium totius deitatis Pater dicitur, in quantum est principium Filii, in quo est perfecta deitas. Sed hoc intentioni Augustini non competit: quia per hunc modum etiam Filius totius divinitatis principium diceretur; quia Spiritus sanctus, cuius est principium, perfectam divinitatem habet. Unde melius exponitur ut designetur totalitas divinarum personarum quantum ad numerum; ut sic intelligatur principium totius divinitatis, quia in omnibus personis divinis ipse est principium, non quod sui principium sit, sicut et fundamentum dicitur principium totius domus, quamvis non sui ipsius. Ideo vero melius dicitur principium deitatis quam divinitatis, quia divinum a Deo denominatur; unde divinitas importat participatam deitatem et non per essentiam, qualiter in Deo est.

(1) Al. coarctetur.

DISTINCTIO XVI.

De missione Spiritus sancti, quae fit duobus modis, visibiliter et invisibiliter.

Nunc de Spiritu sancto videndum est, praeter illam ineffabilem et aeternam processionem, qua procedit a Patre et Filio, et non a seipso, quae sit ejus temporalis processio, quae dicitur missio sive datio. Ad quod dicimus, quod sicut Filius duobus modis dicitur mitti: uno quo visibiliter apparuit, altero quo invisibiliter eandem mentibus percipitur; ita et Spiritus sanctus a Patre et Filio ac seipso duobus modis procedere, sive mitti, sive dari dicitur: uno visibiliter, altero invisibiliter. Datus enim est visibilis creaturae demonstratione, sicut in die Pentecostes, aliisque vicibus; et datur quotidie invisibiliter illabendo mentibus fidelium.

Prius de illo modo missionis qui fit visibiliter.

Et primo agamus de illo missionis modo qui fit visibiliter

specie. De hoc Augustinus (in 2 lib. de Trin., cap. 5) ita ait: « In promptu est intelligere de Spiritu sancto, cur missus ipse dicitur. Facta est enim quaedam creaturae species ex tempore, in qua visibiliter ostenderetur Spiritus sanctus, sive cum in ipsum Dominum corporali specie columbae descendit (Matth. 3), sive cum in die Pentecostes factus est subitus de caelo sonus, quasi ferretur flatus vehemens, et visae sunt illis linguae divise, sicut ignis, qui et inserti super singulos eorum (Act. 2). Haec operatio visibiliter expressa, et oculis obhata mortalibus, missio Spiritus sancti dicta est: non ut apparet eis ipsa substantia, quae et ipse invisibilis et incommutabilis est, sicut Pater et Filius; sed ut exterioribus visis, corda hominum commota, a temporali manifestatione venientes ad occultam aeternitatem semper praesentis converterentur. » Ecce his verbis aperit Augustinus illum modum missionis qui visibiliter exhibetur: cum tamen ipse Spiritus in sui natura non vileatur. Qui nec in illis creaturis magis erat, quam in aliis, sed ad aliud. In